

"Studeren met een handicap" De twaalfde gebruikerstoets, 2015

De oordelen van studenten
met een functiebeperking
over hun studie en instelling

Frank Steenkamp

Een rapport voor
handicap + studie,
expertisecentrum voor studeren met een functiebeperking

Leiden, oktober 2015

Centrum Hoger Onderwijs Informatie
Postbus 2054
2301 CB Leiden
tel: 071-5231341
e-mail: www.choi.nl

Voorwoord

Voor de twaalfde keer maakten wij voor het expertisecentrum handicap+studie onze jaarlijkse Gebruikerstoets. Deze rapportage betreft de oordelen van studenten met een functiebeperking over de wijze waarop zij worden opgevangen, begeleid en gefaciliteerd door hun opleiding. De oordelen zijn afkomstig uit een aparte handicap-module binnen de Nationale Studenten Enquête (NSE), een grootschalig landelijk onderzoek onder studenten bij alle universiteiten en hogescholen.

Aandacht voor deze groep studenten is geen overbodige luxe, want het percentage studenten dat zich beroept op een of meer functiebeperkingen neemt de laatste jaren gestaag toe. Het ligt nu al in de orde van de 10 procent van de totale studentenpopulatie.

Uit deze rapportage blijkt dat de studenten met een handicap in het hbo recent iets milder zijn gaan oordelen over de facilitering van hun opleiding. In het wo is dit minder het geval. Verder zien we in beide delen van het hoger onderwijs een verschuiving in de aard van de knelpunten optreden.

Onze indruk is dat de groep studenten met een functiebeperking recent te maken heeft met een enigszins paradoxale ontwikkeling. Enerzijds maken nieuwe onderwijstechnologieën een flexibilisering van het onderwijs mogelijk, die voor deze studenten een goede studievoortgang mogelijk zou maken. Maar aan de andere kant lijkt het strenger wordende studieregime in het hoger onderwijs de ruimte voor zulke flexibilisering vaak juist te beperken. Dit zou dan de laatste jaren het sterkst gelden voor de universiteiten.

Tussen de instellingen bestaan op dit vlak wel verschillen. Juist die worden in dit rapport in beeld gebracht. Al met al genoeg stof tot nadenken voor iedereen die zich verantwoordelijk voelt voor onderwijskwaliteit en studiesucces.

Frank Steenkamp

Leiden, 9 oktober 2015

Inhoud

1. Inleiding en verantwoording	p 2
2. De oordelen: landelijk patroon en trends	p 3-5
3. Oordelen per hbo-instelling	p 6
4. Oordelen per universiteit	p 8
5. Conclusies	p 9
Bijlagen	p 10

1. Inleiding en verantwoording

Sinds 2003 wordt jaarlijks een onderzoek gehouden naar de tevredenheid onder studenten met een functiebeperking, in het kader van de Nationale Studenten Enquête (NSE). Dit rapport vat de resultaten van deze Gebruikerstoets “Studeren met een Handicap” samen.

Elders wordt een deel van de resultaten voor een breed publiek gepubliceerd. Dit zijn de staafdiagrammen met instellingsscores op de website van www.handicap-studie.nl. Dit rapport biedt hierbij de nodige achtergrondinformatie. De focus ligt daarbij op op de oordelen per instelling.

1.1. Afbakening van de doelgroep

Voor de afbakening van de doelgroep hanteren wij sinds 2013 dit criterium:

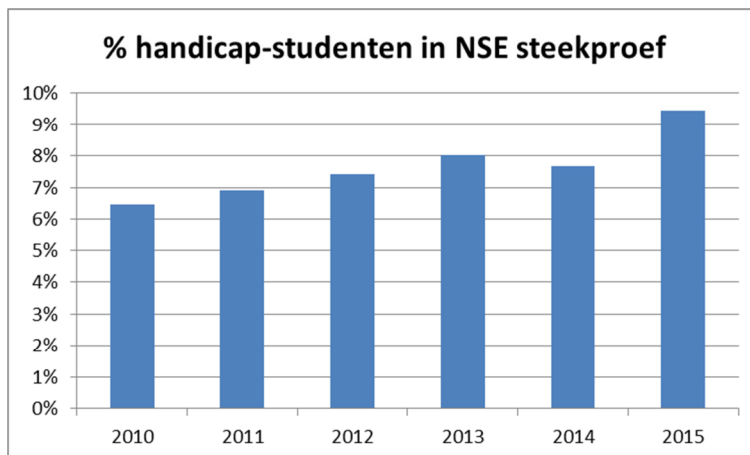
⇒ *Iedereen die minstens 6 van 9 oordeelvragen over studeren met een handicap beantwoordt*

Na een wijziging in de NSE-vragenlijst is dit de enige afbakening van de doelgroep die op alle enquêtejaren sinds 2010 toepasbaar is. De aldus gedefinieerde doelgroep bestaat voor bijna 90% uit studenten met een of meer functiebeperkingen die ook daadwerkelijk een “belemmering” vormen bij het studeren. Tegelijk vallen studenten die wel van een belemmering spreken, maar slechts weinig vragen hebben beantwoord, buiten de analyse. In die zin is de hier gehanteerde afbakening streng te noemen¹. Met dit criterium troffen we in de NSE-populatie sinds 2010 steeds tussen de 6,5% en 8% studenten met een handicap aan. Dit percentage vertoonde een licht stijgende trend.

1.2. Verdere groei van de H&S-populatie

Dit onderzoek is toegespitst op de voltijd studenten, verreweg de grootste groep studenten in zowel hbo als wo. Dit jaar betreft dit in totaal 246 duizend ondervraagde studenten. Van deze groep kan maar liefst 9,4% gerekend worden tot de studenten met een handicap. Dit percentage is aanmerkelijk hoger dan de 7,7% die wij vorig jaar rapporteerden.

Dit betekent niet per se dat het aantal studenten met een handicap in één jaar een zo grote sprong heeft gemaakt. Het is met name denkbaar dat er in 2014 sprake was van een relatieve onderrapportage, zodat we nu een inhaaleffect zien². Wel bevestigt het nieuwe cijfer dat er sprake is van een stijgende trend. Van jaar op jaar blijken steeds meer studenten belemmerd te worden door een functiebeperking of handicap.

Overigens verschilt het percentage wel flink tussen de twee delen van het hoger onderwijs:

- in het hbo (Ba Vt) gaat het om 11,3% studenten met een handicap
- in het wo ligt dit aandeel op 7,3% (Ba Vt) en 5,2% (Ma Vt)

Concentratieproblemen, psychische problemen, vermoeidheidsklachten en dyslexie zijn de meest voorkomende functiebeperkingen (zie bijlage 3 voor meer details).

¹ Tot en met 2012 werd in de NSE aan alle studenten de algemene ja/nee-vraag gesteld of zijn een functiebeperking hadden die hen bij het studeren belemmerde. Daarna konden zij vervolgvragen beantwoorden. Vanaf 2013 is deze ‘filtervraag’ vervallen. Als alternatief, is het aangepaste criterium ontwikkeld. Zie ook de Gebruikerstoets-rapportages uit 2013 en 2014

² Er lijkt een positief verband te bestaan tussen het responspercentage in de NSE en het aandeel aangetroffen studenten met een handicap. Kennelijk is deze groep studenten moeilijker te bereiken. Extra inspanningen om de NSE-respons te verhogen, zoals in 2015 aan de hand was, leiden dan tot een hogere ‘vangst’ van studenten uit deze doelgroep.

2. De oordelen: landelijk patroon en trends

2.1. Vooraf: oordelen als rapportcijfers

In de Nationale Studentenenquête (NSE) geven studenten met een handicap op een aantal thema's een oordeel over de mate waarin hun opleiding hen in staat stelt om te studeren. Hier rapporteren wij over de belangrijkste zeven van deze thema's. Daarbij zijn de scores die studenten geven op een vijfpuntsschaal volgens een vaste formule omgerekend naar een beter herkenbaar rapportcijfer.

2.2. Het oordeelspatroon in het hbo

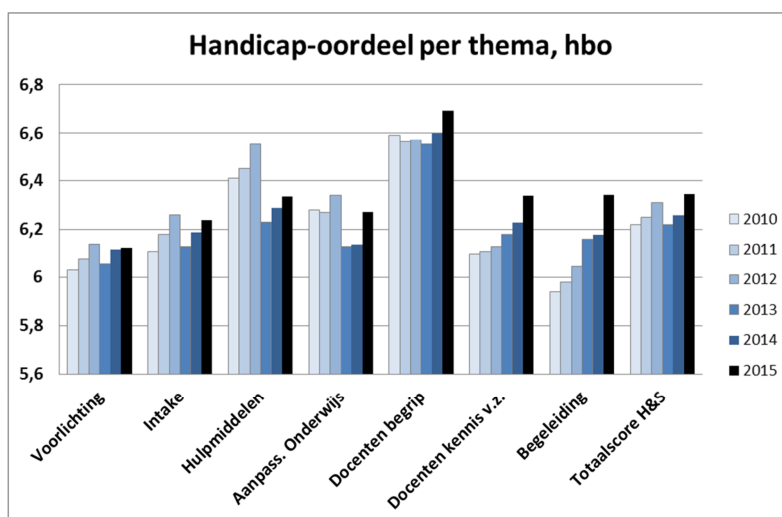
De tevredenheid van studenten met een functiebeperking over de service die zij van hun opleiding en instelling krijgen is net als in 2014 weer iets toegenomen. Gemiddeld over alle hogescholen en over de zeven onderscheiden thema's krijgt het hbo van deze studenten een iets hoger rapportcijfer dan in de voorgaande vijf jaar. Deze ontwikkeling is duidelijk gunstiger dan in het wo (zie ook 2.5) De gestegen waardering betreft vooral de rol van de docenten. Op andere punten is de tevredenheid de afgelopen vijf jaar (veel) minder gestegen.

Docenten en begeleiding

Nog steeds wordt het *begrip* bij hbo-docenten van alle thema's het hoogst gewaardeerd. Deze score is dit jaar weer licht gestegen.

Maar wordt dat begrip ook gecombineerd met kennis van zaken? Dit laatste was jarenlang een knelpunt, maar we zien wel lichte vooruitgang. De kloof tussen 'begrip' en 'kennis' werd dit jaar weer wat kleiner.

Nog sterker gestegen is de waardering voor de *begeleiding* die deze groep studenten krijgt. Met een gemiddelde score boven de 6,3 is er geen sprake meer van een ernstig knelpunt, al is er uiteraard nog veel ruimte voor verbetering.

Voorlichting en intake

Bij de twee overige 'communicatie'-thema's is de waardering relatief stabiel. Met rapportcijfers tussen 6,1 en 6,25 blijven studenten met een handicap vrij kritisch over de *voorlichting* en in mindere mate de eerste opvang of *intake*. Er is hier de laatste twee jaar wel lichte vooruitgang, maar in meerjarig perspectief is er sinds 2010 slechts een zeer kleine progressie te zien. Nog steeds blijft voor deze groep studenten de herkenning, erkenning en het vinden van de juiste 'ingangen' een knelpunt.

Hulpmiddelen en aanpassingen

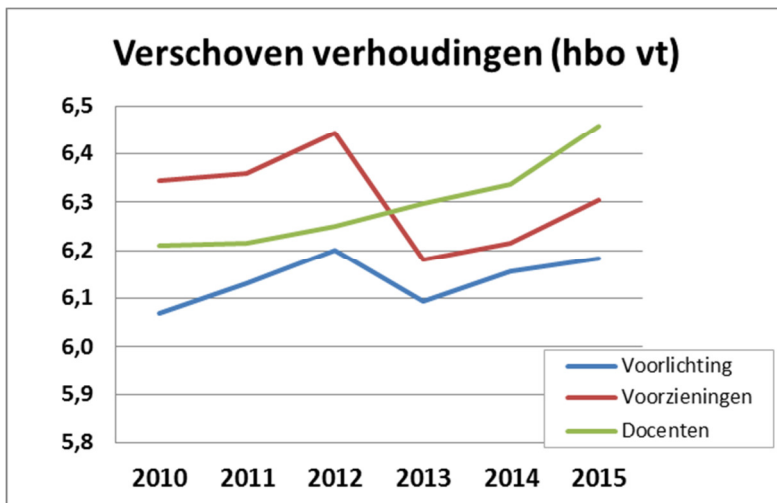
Tot en met 2012 behoorden de feitelijk beschikbare *hulpmiddelen* voor studenten die deze nodig hadden, tot de minst grote knelpunten. Het beeld was: er is best veel mogelijk, alleen schiet de voorlichting erover tekort. In 2013 zagen we bij dit thema echter een flinke terugval in waardering. Sindsdien is er slechts licht herstel te zien.

Voor de *aanpassingen* die mogelijk zijn in onderwijs of toetsing, geldt in lichte mate een vergelijkbaar verhaal. Ook dit was tot en met 2012 niet het grootste knelpunt; in 2013 wa er een terugval in waardering. Het herstel dit jaar betekent nog niet dat de balans van vijf jaar geleden hervonden is.

Wat is er in het hbo veranderd?

Zijn dit nu louter ‘schommelingen’ in waardering? Of zien we een betekenisvolle verschuiving? De grafiek hiernaast doet het laatste vermoeden. Wij vormden drie hoofdthema’s:

- **Voorlichting** (inclusief intake) vanuit de instelling/opleiding.
- **Voorzieningen** (hulpmidd + aanpass.) vanuit instelling/opleiding.
- **Docenten** (begrip, kennis, begeleid.)

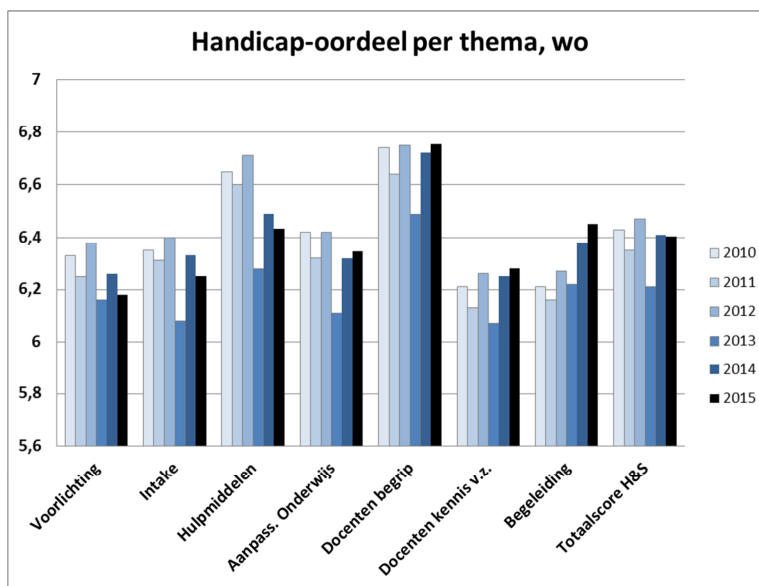
We zien de waardering voor de rol van de docenten stijgen, terwijl de tevredenheid over wat er feitelijk mogelijk is nog altijd onder het niveau van enkele jaren geleden ligt. Dit suggereert dat het studieregime in het hbo structureel minder gunstig is geworden voor studenten met een functiebeperking – maar dat de docenten dit binnen de beschikbare marges zo veel mogelijk compenseren.

2.3. Het oordeelspatroon in het wo

De tevredenheid van de studenten met een functiebeperking in het wo laat een duidelijk andere trend zien dan in het hbo. Per saldo is er in vijf jaar tijd geen sprake van vooruitgang. Afgezien van de opvallende ‘dip’ in 2013 bleef de gemiddelde tevredenheid vrijwel stabiel. Maar tussen de thema’s zijn er wel verschillen.

Docenten en begeleiding

De docenten krijgen nog steeds een vrij gunstige waardering voor het *begrip* dat ze hebben voor studenten met een handicap. Tegelijk blijft hun *kennis van zaken* over dit onderwerp, meer dan in het hbo, een knelpunt.

Het is echter niet meer het thema waarop de universiteiten het zwakste scoren.

Gestegen is opnieuw de waardering van deze studenten voor de *begeleiding* die ze krijgen. Dit is het enige thema waar een meerjarige positieve trend te zien is.

Voorlichting en intake

Licht gedaald zijn dit jaar de waarderingcijfers voor de *voorlichting* voor en *intake* van studenten met een functiebeperking. Per saldo zien we vergeleken met 2010 tm 2012 een lichte daling. De voorlichting is nu het thema waar deze studenten het minst over te spreken zijn.

Dat betekent dat er bij de start van de studie nog steeds vrij veel mis gaat met deze groep studenten.

Hulpmiddelen en aanpassingen

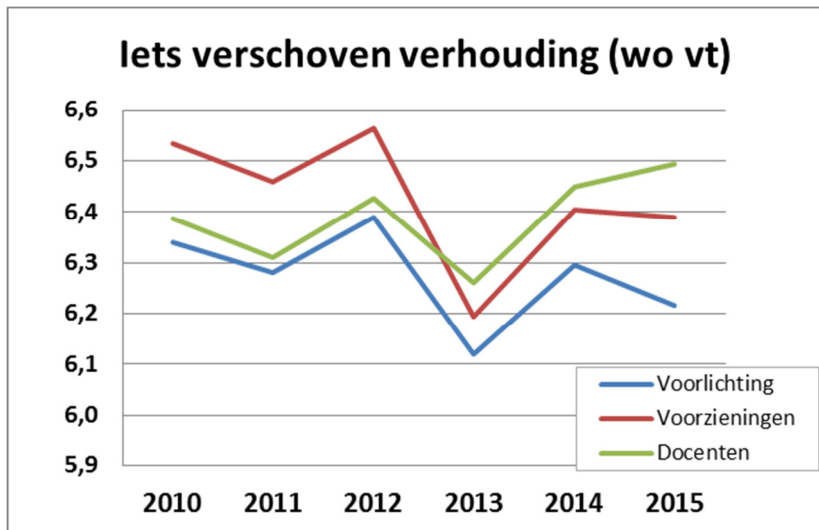
Bij de *hulpmiddelen* voor studenten met een handicap signaleerden we vorig jaar al, net als in het hbo, dat de waarderingcijfers van voor 2013 niet meer gehaald worden. Dit wordt nu bevestigd. Jarenlang kreeg het wo bij dit thema vrij gunstige rapportcijfers van 6,6 en hoger, maar nu is er een nieuwe terugval naar een score van 6,4. Dat is gelijk aan het gemiddelde van alle zeven thema's. De waardering voor de *aanpassingen* in onderwijs en tentamens laat, afgezien van de dip in 2013, een stabiel patroon zien.

Wat is er in het wo veranderd?

Net als in het hbo is het interessant om te bezien of er enige samenhang zit in de ontwikkeling van de studenttevredenheid over de diverse thema's. In de grafiek zijn de scores weer gebundeld in drie hoofdthema's.

Hoewel de verschillen tussen thema's minder groot zijn dan in het hbo, zien we ook hier dat de tevredenheid over de docenten zich het meest gunstig ontwikkelt.

Tegelijk is de waardering voor zowel de voorlichting als de regelingen die de universiteit te bieden heeft, dalende.

2.4. Verschillen tussen vakgebieden

Al sinds meerdere jaren blijkt dat er tussen verschillende vakgebieden (of: sectoren) in het hoger onderwijs vrij stabiele verschillen bestaan in de tevredenheid van die studenten. Deze verschillen zijn dit jaar niet opnieuw in detail geanalyseerd. We vatten ze samen als achtergrondinformatie bij de vergelijking van tevredenheid tussen de instellingen.

In het **hbo** krijgen de meest praktische sectoren de relatief hoogste waardering van deze groep studenten. Dat geldt met name voor de sectoren landbouw en techniek en iets minder voor de opleidingen in de gezondheidszorg.

Tussen de andere sectoren zijn geen grote verschillen. De sector taal en cultuur, die in het hbo vooral de kunstopleidingen omvat, kreeg enkele jaren geleden nog de meeste kritiek; hier oordelen de studenten nu iets positiever. Overigens is het verschil tussen de best en de minst presterende hbo-sector in deze enquête maar bescheiden. Deze range is niet groter dan 0,35 punt in rapportcijfers.

In het **wo** zijn de verschillen groter. De sector landbouw en natuur (in feite de Wageningse universiteit) steekt qua waardering van studenten met een functiebeperking ver boven de andere sectoren uit, met rapportcijfers die steeds ruim boven de zeven liggen.

Net als in het hbo laat verder ook de technieksector een bovengemiddelde waardering zien. Maar het verschil met Wageningen is toch groot. Kennelijk heeft men daar een veel succesvollere aanpak om bijvoorbeeld studenten met dyslexie goed door hun studie heen te loodsen dan bij de TU's. Voor het overige valt vooral de wo-sector 'recht' op in negatieve zin. De studenten daar geven hun opleiding al sinds een aantal jaren een zes-min voor het faciliteren van hun studie.

3. Oordelen studenten per hbo-instelling

In navolging van de Keuzegids Hbo is de indeling in grotere en kleinere hogescholen aangepast. Er wordt nu een driedeling gehanteerd, op basis van eerstejaarsaantallen.

3.1. De grote hogescholen

Bij de grote hogescholen krijgt **Avans** al drie jaar de hoogste waardering van studenten met een functiebeperking. Maar het verschil met nummer twee is dit jaar wel minimaal. Deze nummer twee is ook een vertrouwde naam: **Windesheim**.

Klimmers op de lijst zijn **Saxion** en vooral de **Hanzehogeschool**, terwijl de Haagse en de Hogeschool Rotterdam in twee jaar wat zijn teruggezakt. Het gaat wel om beperkte verschillen.

Groter is de achterstand van Inholland en de HvA. Bij die laatste schort het nog het meest aan goede intake en voorlichting over de mogelijkheden voor studenten met een functiebeperking.

Handicap-oordeel 2015 GROTE hogescholen (studenten voltijd)											
	Noot	N Steekproef	Voorlichting	Intake	Hulpmiddelen	Aanpass onderwijs	Docenten 'begrip'	Docenten 'kennis'	Begeleiding	Totaalscore	Rangnr 2013-15
Avans Hogeschool		1354	6,38	6,54	6,61	6,55	6,85	6,54	6,51	6,59	1-1-1
Chr. Hogeschool Windesheim		851	6,30	6,41	6,65	6,54	6,91	6,56	6,64	6,58	2-2-2
Saxion Hogeschool		1022	6,41	6,35	6,57	6,41	6,92	6,47	6,56	6,54	6-4-3
Hanzehogeschool Groningen		1121	6,23	6,24	6,40	6,46	6,81	6,44	6,49	6,45	9-5-4
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen		1425	5,97	6,20	6,39	6,40	6,79	6,46	6,45	6,39	5-9-5
Fontys Hogescholen		1659	6,02	6,23	6,38	6,32	6,84	6,46	6,39	6,39	8-8-6
Hogeschool Rotterdam		1261	6,47	6,46	6,33	6,28	6,52	6,21	6,33	6,37	4-3-7
De Haagse Hogeschool		852	6,20	6,25	6,47	6,25	6,56	6,24	6,38	6,35	3-6-8
Hogeschool Utrecht		1435	6,10	6,29	6,25	6,09	6,62	6,28	6,21	6,27	7-7-9
Hogeschool INHOLLAND		983	5,85	5,84	5,92	5,84	6,24	5,96	5,87	5,94	11-11-10
Hogeschool van Amsterdam		1722	5,60	5,68	5,82	5,84	6,30	6,04	5,87	5,89	10-10-11
Landelijk gemiddelde			6,13	6,24	6,33	6,27	6,69	6,34	6,34	6,35	

GROEN = oordeel duidelijk boven / ORANJE = oordeel duidelijk onder landelijk gemiddelde

© CHOI 2015

3.2. De middelgrote hogescholen

De **NHTV** krijgt weer de meeste waardering. Nummer twee is, na een jaar onderbreking, opnieuw **HZ University**. De nummer drie van dit jaar, **Stenden**, is een opvallende klimmer. Studenten zijn er vooral positief over de aanpassingen die voor hen mogelijk zijn.

Ook in de achterhoede zijn de twee 'uitersten' geen verrassing, maar nummer drie van onder is wel verrassend. De Christelijke hogeschool Ede scoort hoog in de algemene NSE-enquête, maar de studenten met een functiebeperking blijken er veel kritischer.

Handicap-oordeel 2015 MIDDELgrote hogescholen (studenten voltijd)											
	Noot	N Steekproef	Voorlichting	Intake	Hulpmiddelen	Aanpass onderwijs	Docenten 'begrip'	Docenten 'kennis'	Begeleiding	Totaalscore	Rangnr 2013-15
NHTV internat. Hs. Breda		274	6,60	6,95	6,93	6,43	6,91	6,47	6,68	6,71	1-1-1
HZ University of Applied Sciences		243	6,12	6,51	6,71	6,74	6,95	6,66	6,61	6,63	2-4-2
Stenden Hogeschool		398	6,31	6,38	6,47	6,72	6,77	6,46	6,53	6,52	8-8-3
Hogeschool Zuyd		612	6,19	6,40	6,55	6,48	6,85	6,46	6,56	6,51	6-6-4
Hogeschool van Hall Larenstein		262	6,50	6,61	6,44	6,28	6,64	6,13	6,52	6,46	3-3-5
Hogeschool v.d. Kunsten Utrecht		234	6,38	6,29	6,15	6,57	6,76	6,19	6,62	6,43	4-5-6
Hogeschool Leiden		450	6,18	6,29	6,41	6,21	6,69	6,31	6,34	6,35	9-7-7
Christelijke Hogeschool Ede		183	5,88	6,08	6,24	6,36	6,94	6,45	6,31	6,33	5-2-8
ArtEZ hogeschool v.d. kunsten		192	5,61	6,08	5,86	6,27	6,82	5,99	6,25	6,14	7-9-9
NHL Hogeschool		560	5,85	5,67	5,77	5,95	6,59	6,08	6,04	6,01	10-10-10
Landelijk gemiddelde			6,13	6,24	6,33	6,27	6,69	6,34	6,34	6,35	

GROEN = oordeel duidelijk boven / ORANJE = oordeel duidelijk onder landelijk gemiddelde

© CHOI 2015

3.3. De kleine hogescholen

Als vanouds steekt een groep kleine instellingen, zowel in de algemene NSE als in de enquête onder studenten met een handicap, ver boven de concurrentie uit.

Opvallend positief blijft de waardering bij twee particuliere hogescholen (**TIO** en **IVA**) en bij de christelijke hogescholen **Driestar** en **Viaa**. Op flinke afstand van dit viertal is de HAS in de Bosch ‘best of the rest’, met een lichte voorsprong op Thim van der Laan fysiotherapie.

Maar dat kleinschalige instellingen niet altijd een warm bad betekenen voor studenten met een functiebeperking, laat vooral Saxion Next zien, samen met de Ipabo, de Design Academy en de mode business school TMO.

Handicap-oordeel 2015 KLEINE hogescholen											
	Noot	N Steekproef	Voorlichting	Intake	Hulpmiddelen	Aanpass onderwijs	Docenten 'begrip'	Docenten 'kennis'	Begeleiding	Totaalscore	Rangnr 2013-15
Hogeschool TIO	1	160	7,46	7,56	7,57	7,29	7,63	7,39	7,57	7,48	1-1-1
IVA Driebergen	1	74	7,21	7,45	7,10	7,40	7,75	7,45	7,55	7,42	3-2-2
Driestar educatief	1	60	7,37	7,03	7,28	6,63	7,59	7,16	7,19	7,20	4-4-3
Viaa	1	132	6,75	6,76	7,18	7,18	7,73	7,26	7,14	7,15	2-3-4
HAS Hogeschool		163	6,48	6,89	6,65	6,69	7,02	6,53	6,82	6,73	5-7-5
Thim van der Laan B.V.	1	73	6,15	6,44	6,69	6,68	6,98	7,09	6,61	6,65	X-12-6
Marnix Academie	1	140	6,21	6,34	6,62	5,99	6,92	6,63	6,08	6,44	8-5-7
Amsterdamse Hs vd Kunsten		146	5,95	6,27	6,34	6,25	7,11	6,52	6,53	6,43	6-X-8
Pedagogische Hs De Kempel	1	59	6,09	6,34	6,11	6,17	7,10	6,61	6,10	6,40	11-8-9
Hotelschool The Hague	1	178	6,27	6,32	6,54	6,26	6,71	6,28	6,35	6,39	9-6-10
Iselinge Hogeschool	1	57	5,97	6,03	6,36	5,99	7,06	6,61	6,09	6,31	13-14-11
Katholieke PABO Zwolle	1	47	5,46	5,86	6,21	5,95	6,97	6,64	6,79	6,31	10-13-12
Vilentum Hogeschool		167	5,93	6,20	6,37	6,11	6,73	6,32	6,18	6,26	7-9-13
Design Academy Eindhoven	1	90	5,46	6,00	5,79	6,15	6,70	6,27	6,06	6,11	12-11-14
TMO Fashion Business School BV	1	65	5,75	6,01	6,39	5,93	6,55	6,05	5,77	6,07	14-15-15
Hogeschool IPABO A'dam Alkmaar	1	86	5,58	5,58	6,09	5,94	6,57	5,96	5,99	5,96	15-10-16
Saxion Next	1	75	4,93	4,81	5,08	5,29	5,92	5,32	5,34	5,28	16-16-17
Landelijk gemiddelde			6,04	6,09	6,20	6,10	6,54	6,16	6,13	6,18	
1) Gecombineerde cijfers oordeel laatste 3 jaar, vanwege gering studentenaantal.											
GROEN = oordeel duidelijk boven / ORANJE = oordeel duidelijk onder landelijk gemiddelde											

4. Oordelen per universiteit

Zoals gemeld in 2.3. zie we in het wo de laatste jaren gemiddeld geen vooruitgang in de tevredenheid van studenten met een functiebeperking over de facilitering van hun studie. Wel zijn er in dit opzicht verschillen tussen de instellingen.

Handicap-oordeel 2015 per universiteit (studenten voltijd)										
	N Steekproef	Voorlichting	Intake	Hulpmiddelen	Aanpass onderwijs	Docenten 'begrip'	Docenten 'kennis'	Begeleiding	Totaalscore	Rangnr 2013-15
Wageningen University	170	6,80	6,76	7,02	7,24	7,58	7,03	7,40	7,14	1-1-1
Radboud Universiteit Nijmegen	402	6,28	6,69	6,90	6,84	7,10	6,70	7,11	6,80	4-2-2
Technische Universiteit Eindhoven	196	6,29	6,61	6,67	6,77	6,99	6,62	6,92	6,68	2-3-3
Universiteit Twente	182	6,27	6,70	6,79	6,36	7,02	6,44	6,62	6,60	2-4-4
Tilburg University	144	6,43	6,38	6,87	6,50	6,91	6,40	6,53	6,58	9-6-5
Universiteit Maastricht	210	6,02	6,31	6,84	6,64	6,76	6,33	6,61	6,51	6-7-6
Technische Universiteit Delft	413	6,47	6,38	6,35	6,37	6,61	6,19	6,50	6,42	8-9-7
Rijksuniversiteit Groningen	370	6,19	6,19	6,44	6,26	6,62	6,25	6,43	6,38	5-5-8
Universiteit Utrecht	526	6,04	6,19	6,34	6,38	6,80	6,28	6,24	6,36	7-8-9
Universiteit Leiden	525	6,21	6,19	6,45	6,28	6,75	6,15	6,46	6,35	10-10-10
Vrije Universiteit Amsterdam	318	6,24	6,06	6,29	5,95	6,60	6,06	6,09	6,23	12-12-11
Erasmus Universiteit Rotterdam	230	6,09	6,10	6,28	6,12	6,50	6,16	6,19	6,22	11-11-12
Universiteit van Amsterdam	389	5,75	5,80	5,80	5,96	6,45	5,99	6,04	5,99	13-13-13
Landelijk Gemiddelde		6,18	6,25	6,43	6,34	6,75	6,28	6,45	6,40	
GROEN = oordeel duidelijk boven / ORANJE = oordeel duidelijk onder landelijk gemiddelde © CHOI 2013/5										

De meest kleinschalige universiteit, in **Wageningen**, steekt – net als in de algemene NSE-uitslagen – ruim boven de andere uit en krijgt op meerdere punten lof van de doelgroep. De docenten zijn begripvol, er is goede begeleiding en volgens de studenten is er ook genoeg mogelijk qua aanpassingen in het onderwijs en de toetsing.

Bij de algemene universiteiten zagen we in **Nijmegen** vorig jaar sterke vooruitgang; de RU weet deze verbetering vast te houden en scoort weer duidelijk bovengemiddeld. Dat geldt ook voor de meeste thema's. Alleen de voorlichting aan (aanstaande) studenten met een functiebeperking blijft relatief zwak. Op dit laatste onderdeel scoort **Tilburg** sinds kort beter; ook deze universiteit heeft de laatste twee jaar flinke vooruitgang geboekt in de ogen van de doelgroep. **Maastricht** krijgt op de meeste onderdelen een vergelijkbare waardering, maar schiet volgens de studenten duidelijk tekort met de voorlichting.

Bij de technische universiteiten zijn de verschillen kleiner dan voorheen. **Eindhoven** en **Twente** krijgen nog steeds een licht bovengemiddelde waardering, maar de achterstand van **Delft** is duidelijk verkleind. Vooral over de begeleiding zijn de studenten veel positiever dan voorheen.

Afgezien van Nijmegen krijgen de grote algemene universiteiten – in de Randstad, maar ook in Groningen – een wat kritischer beoordeling van de studenten met een functiebeperking. Maar die kritiek kent wel verschillende gradaties.

De **Universiteit van Amsterdam** blijft er in ongunstige zin uitspringen. Bij deze universiteit is er duidelijk meer onvrede dan elders over de voorlichting, intake en begeleiding en over de praktische hulpmiddelen die er geboden worden. We zien hier ook een duidelijk verschil met de **VU**: in de algemene NSE-uitslagen ontlopen de twee instellingen elkaar weinig, maar als het om begeleiding en structuur gaat (wat voor deze doelgroep extra belangrijk is), heeft de VU meer te bieden.

5. Conclusies

Er is een duidelijk stijgende trend in het percentage studenten met een handicap dat wij aantreffen in de Nationale Studenten Enquête. Van 2010 tot 2013 was er al sprake van een licht stijgende trend; na een lichte daling in 2014 blijkt de stijging zich voort te zetten. In vijf jaar tijd gaat het om een toename van 6,5 tot 9,4 procent. Omdat er op verschillende manieren sprake kan zijn van onder- of overrapportage, zijn deze percentages geen harde meting van de omvang van deze groep studenten. Maar de stijgende trend is wel een belangrijk signaal, dat zowel de aandacht van onderzoekers als beleidsmakers vraagt.

De oordelen van studenten met een functiebeperking over wat hun universiteit of hogeschool voor hen doet, zijn in 2015 alleen in het hbo licht verbeterd. Ook in meerjarig perspectief zien we een verschil. Alleen in het hbo laat de tevredenheid van deze groep studenten een stijgende trend zien. De voorsprong die het wo enkele jaren geleden had, is daardoor praktisch verdwenen. Gemiddeld krijgt het hbo nu een rapportcijfer 6,35 en het wo een 6,40.

Er is een verdere verschuiving te zien wat betreft deelonderwerpen waarover studenten oordelen:

- De waardering voor de *docenten* (begrip, kennis van zaken, begeleiding) stijgt relatief sterk
- Over de *voorzieningen* (hulpmiddelen, aanpassingen) die de opleiding ze biedt om onbelemmerd te studeren, blijven de studenten naar verhouding kritischer
- In het wo is er ook afnemende tevredenheid over de *voorlichting* aan (aanstaande) studenten met een functiebeperking.

Dit alles versterkt het in 2014 geuite vermoeden dat het studieklimaat voor studenten met een functiebeperking merkbaar strenger wordt. Tegelijk groeit het beeld dat de docenten dit met hun begeleiding proberen te compenseren.

Bij de universiteiten springt Wageningen er opnieuw uit met gunstige waarderingscijfers (7,14). De Radboud Universiteit in Nijmegen is voor studenten met een functiebeperking de kampioen bij de grote, brede universiteiten. Met een gemiddeld rapportcijfer van 6,8 steekt de RU ver uit boven de scores van 6,2 tot 6,4 van Groningen en de meeste Randstad-universiteiten. De Universiteit van Amsterdam scoort met 5,99 punten als enige nog duidelijk lager.

Bij de TU's worden de verschillen kleiner. Eindhoven en Twente zorgen relatief goed voor studenten met een functiebeperking. Delft had een achterstand, maar deze wordt snel kleiner – vooral door een betere begeleiding.

In het HBO maakt dit rapport een driedeling naar omvang van de instellingen:

- Bij de **grote** hogescholen krijgen Avans en Windesheim net als de voorgaande jaren net wat meer waardering van de doelgroep dan andere instellingen. Maar met stip op 3 en 4 staan twee klimmers: zowel Saxion als de Hanzehogeschool in Groningen hebben bij deze groep studenten recent duidelijk meer succes dan voorheen. Achterblijvers zijn, net als in de algemene uitslagen van de Nationale Studenten Enquête, Inholland en de Hogeschool van Amsterdam. Op alle onderwerpen krijgen deze instellingen bovengemiddelde kritiek van de studenten met een functiebeperking.
- Bij de **middelgrote** hogescholen zijn de NHTV in Breda en HZ University in Vlissingen de koplopers. Een opvallende stijger is hier Stenden: deze Friese hogeschool krijgt vooral veel waardering voor de aanpassingen in het onderwijs.
- Bij de **kleine** hogescholen vinden we vier echte uitblinkers: instellingen die van de studenten met een functiebeperking een dikke 7 krijgen. Dit zijn twee particuliere hogescholen (**TIO** en **IVA**) en de kleine christelijke hogescholen **Driestar** en **Viaa**. Dat kleinschaligheid nog geen garantie biedt voor goede begeleiding van deze groep studenten, laten enkele andere kleine hogescholen zien.

Bijlagen

B1: De vragen uit de Handicap-module van de NSE

De oordelen van studenten die in dit rapport worden gepresenteerd, zijn afkomstig uit de ‘Handicap-module’ binnen de Nationale Studentenenquête. Dit is een apart blok met vragen, die alleen gesteld worden aan diegenen die aangeven dat zij een handicap of functiebeperking hebben die hen in meer of mindere mate belemmert bij hun studie.

Deze handicapmodule bevat een aantal vaste thema’s. De systematiek van de vragenlijst is wel enigszins veranderd, maar de ‘oordeelsvragen’ zijn in 2011 ongewijzigd gebleven.

V40. Geef aan hoe tevreden je bent over de volgende aspecten ten aanzien van studeren met een handicap aan je opleiding. <1 t/m 5; 1=zeer ontevreden; 5=zeer tevreden; 6=n.v.t.>

a. De voorlichting en informatievoorziening over studeren met een handicap of beperking bij je opleiding (hiermee bedoelen we brochures, studiegids, studentenstatuut, examenreglement, website)

b. De opvang die je opleiding aan studenten met jouw handicap bij de start van hun studie biedt

c. De beschikbare hulpmiddelen en faciliteiten, voor zover je die nodig hebt? (we bedoelen hiermee rust- of werkruimtes, werkplekaanpassingen, extra verlichting, scanner, computeraanpassingen zoals spraak of braille, ringleiding)

d. De geschiktheid van de gebouwen van je opleiding of instelling voor mensen met jouw handicap (we bedoelen hiermee de toegankelijkheid en begaanbaarheid, bijvoorbeeld door drempels, liften, breedte van de deuren, aangepaste toiletten, ringleidingen enzovoorts)

e. De aanpassingen in het onderwijs die je opleiding biedt (we bedoelen hiermee aanpassingen aan het rooster, inleverdata, andere les- en tentamenvormen, alternatieve opdrachten, andere stagemogelijkheden)

f. De mate waarin de docenten en overige medewerkers begrip voor jou hebben.

g. De mate waarin de docenten en overige medewerkers voldoende kennis van zaken hebben, zodat zij op een geschikte wijze met jouw handicap omgaan.

h. De mate waarin medestudenten begrip voor jou hebben.

i. De speciale begeleiding die je tijdens je studie krijgt (hiermee bedoelen we begeleiding in de studievoortgang, steun voor aanpassingen aan studie en voorzieningen, stagebemiddeling e.d.)

Welke vragen zijn gebruikt in dit rapport?

Bijna alle vragen worden benut in dit rapport. De zeven thema’s in de grafieken zijn erop gebaseerd:

- Intake = b
- Hulpmiddelen = c
- Aanpassing Onderw. = e
- Informatie = a
- Begeleiding = i
- Begrip docenten = f
- Kennis en inzicht docenten = g
- TOTAAL = Gemiddelde van deze zeven.

[Vraag d over gebouwen is voor te veel studenten niet van toepassing. De vragen over begrip spitsen wij toe op de docenten en niet op de medestudenten (zie 40h)]

B2: relatie 5- en 10-puntsschaal

Sinds 2010 wordt binnen de NSE aan studenten gevraagd oordelen te geven volgens een 5-puntsschaal in plaats van rapportcijfers.

Voor een begrijpelijke presentatie en een goede historische vergelijking worden al deze oordelen hier alsnog vertaald in rapportcijfers.

De conversieformule 2011 luidt als volgt:

$$\text{Tienpunts} = 1,6 * \text{Vijfpunts} + 1,25$$

Dit leidt tot de volgende omzettingreeks:

Vijfpunts	Rapportcijfer
2,4	5,09
2,5	5,25
2,6	5,41
2,7	5,57
2,8	5,73
2,9	5,89
3,0	6,05
3,1	6,21
3,2	6,37
3,3	6,53
3,4	6,69
3,5	6,85
3,6	7,01
3,7	7,17
3,8	7,33
3,9	7,49
4,0	7,65
4,1	7,81
4,2	7,97

B3: Verdeling typen handicap en ziekte

Studenten krijgen in de Nationale Studentenenquête (NSE) twee vragen die het mogelijk maken om hen te typeren naar de aard van hun ziekte of functiebeperking geven:

- a) Van welke handicaps of ziektes heb je last bij het studeren?
- b) Hoe erg word je door deze handicaps belemmerd bij het studeren.

Onder beide vragen kunnen meerdere handicaps vermeld worden. Daardoor is het niet mogelijk om de studenten allemaal éénduidig in te delen naar type handicap.

Om toch een beeld te geven, laten we hier zien welke handicaps het meeste vermeld worden. Het vermelde percentage is dus het *aandeel van deze handicap in het totale aantal vermeldingen*.

Dyslexie is net als in eerdere jaren dus duidelijk de meest vermelde functiebeperking, gevolgd door: concentratieproblemen, vermoeidheidsklachten en psychische problemen.

Als we kijken naar het aantal keren dat een handicap als (zeer) belemmerend wordt vermeld, resulteert dit in een zeer vergelijkbare lijst. De top-5 is identiek, met slechts een klein verschil in aandeel:

- Dyslexie wordt iets minder vaak als belemmering vermeld (19 ipv 22%)
- Vermoeidheidsklachten worden relatief vaker als ernstige belemmering vermeld (14 ipv 10%)

Deze lijst wordt hier niet apart getoond.

Top-10 Handicaps en Ziektes (vermelding)	
	Aandeel
Dyslexie	22%
Concentratieproblemen	13%
Vermoeidheid	10%
Psychisch probleem	9%
ADHD	8%
Chronische pijnklachten	5%
Migraine, hoofdpijn	5%
Longziekten	4%
Autisme e.d.	3%
Artrose, reuma	2%
Overige 20	19%
Totaal	100%
<i>% van totaal aantal vermeldingen</i>	